

Список використаних джерел та літератури:

1. Державний архів Житомирської області (далі – Держархів Житомирської обл.), ф. 167, оп. 1, спр. 179, 186, 221, 260, 274, 292, 297, 299, 314, 325, 360, 394, 457.
2. Держархів Житомирської обл., ф. 172, оп. 1, спр. 714
3. Держархів Житомирської обл., ф. 173, оп. 1, спр. 320
4. Держархів Житомирської обл., ф. 167, оп. 1, спр. 429.
5. Дело о клевете // Жизнь Волыни. – 1911. – №41 (13 февраля). – С. 3.
6. Джаншиев Г. О. Эпоха великих реформ: исторические справки / Г. О. Джаншиев – М.: типография К. Ф. Александрова, 1898. – 896 с.
7. Духовской М. В. Понятие клеветы как преступления против чести частных лиц, по русскому праву / М. В. Духовской. – Ярославль, 1873. – 251 с.
8. Кони А. Ф. Отцы и дети судебной реформы (к 50-летию судебных уставов) / А.Ф. Кони. – Москва, 1914. – 305 с.
9. Отчет о ходе и положении акцизного и винно-монопольного дела в Волынской губернии за 1907 г. – Житомир, 1907. – 201 с.
10. Пайпс Р. Россия при старом режиме / Р. Пайпс; пер. с англ. В. Козловского. – Москва, 1992. – 427 с.
11. Присяжнюк Ю. П. Українське селянство ХІХ–ХХ ст.: еволюція, ментальність, традиціоналізм / Ю. П. Присяжнюк. – Черкаси: Відлуння-плюс, 2002. – 119 с.
12. Познышев С. В. Особенная часть русского уголовного права. Сравнительный очерк важнейших отделов особенной части старого и нового уложений / С. В. Познышев. – СПб, 1912. – 252 с.
13. Розин Н. Н. Об оскорблении чести. Уголовно-юридическое исследование. Общая часть. Опозорение. / Н. Н. Розин. – Томск, 1910. – 459 с.
14. Россия 1913 год: статистико-документальный справочник / сост. А. М. Анфимов, А. П. Корелин. – СПб, 1995. – 415 с.
15. Судебная хроника. Нанесение обид словами и действием // Волынь. – 1892. – № 36. – С. 3.
16. Тулуб П. А. Суеверие и преступление (из воспоминаний мирового судьи) / П. А. Тулуб // Исторический вестник. – 1901. – Март (№ 22). – С. 1082–1102.
17. Шатковская Т. В. Закон и обычай в правовом быту крестьян второй половины ХІХ века / Т. В. Шатковская // Вопросы истории. – 2000. – №11. – С. 96–105.

Новик Микола Кузьмович

кандидат історичних наук, доцент

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Децентралізація – шлях до правового посилення територіальних громад та їх ефективного господарювання

На даному етапі історичного розвитку Україна знаходиться в етапі проведення різнобічних реформ з метою наближення до суспільного життя європейського виміру. Проте жодне важливе рішення в житті країни не давалося легко. За 25 років Україні не вдалося побудувати систему, за якою влада повністю би належала українському народові. Позитивні кроки мають відбутися за змінами до Конституції України щодо децентралізації влади. Вони одержали різнобічні оцінки.

У змісті реформи децентралізації варто бачити сьогодні такі нововведення. По-перше, на базовому рівні місцевого самоврядування вводиться поняття «грумада», а це означає, що у селах, селищах і містах буде сконцентровано найбільшу кількість повноважень та фінансових ресурсів. По-друге, передбачено утворення виконавчих комітетів при районних і обласних радах, що приведе до зміни призначенців центральної влади обраними людьми від громад. По-третє, відбудуться зміни у фінансовому забезпеченні місцевого рівня, при якому значна частина загальнонаціональних податків та зборів буде децентралізована. Тут цінність територіального простору поєднується з правовим простором, що означає самостійність розпоряджатися прибутками і ресурсами на своїй території. По-четверте, населені пункти територіальної громади стануть дотичними, між ними не буде меж, а місцеві організації покладаються в значній мірі на старост, виконкоми, місцевих депутатів. Насамкінець відмітимо, контрольна функція також посилиться, вона перейде до місцевих людей, а на державному рівні – до перфектів, які матимуть право призупиняти акти місцевої влади, що суперечитимуть законам. Отже, в центрі реформи децентралізації - проблема державної влади. Це насамперед, передача максимальної кількості повноважень та бюджетних коштів, які зараз знаходяться в розпорядженні державних та центральних органів влади – органам місцевого самоврядування.

Завдяки цьому розуміється, що органи місцевого самоврядування будуть спроможні вирішувати більшість питань зі сфери щоденного життя мешканців тих чи інших населених пунктів. Вони самостійно чи через представницькі органи (ради) зможуть вивести на належний рівень ЖКГ, освіту, культуру, охорону здоров'я, самостійно планувати розвиток своїх територій, залучати інвестиції, сприяти успішному розвитку місцевого підприємництва, якісно надавати мешканцям громад різноманітні послуги.

Визначаючи першочергові заходи з розвитку місцевого самоврядування, Президент України в своєму указі від 07.12.2016 відзначив, що Кабінет міністрів України в 2017 р. має затвердити комплекс заходів спрямованих на активізацію реформаторського руху та підтримку добровільного об'єднання територіальних місцевих громад. Зокрема, удосконалити механізм державного стимулювання такого об'єднання, посилити їх взаємодію з органами виконавчої влади, поліпшити процес надання їм консультативної та методичної допомоги, удосконалити систему підвищення кваліфікації посадових осіб та механізм прийняття на службу в органи місцевого самоврядування, тощо [1].

Оцінюючи сутність реформи децентралізації, Голова Верховної Ради України В. Гройсман говорить: «Це і є та реформа, яка змінить ситуацію в кращий бік в усіх інших сферах життя, у тому числі й охороні здоров'я, в освіті – громади зможуть нормально навчати дітей, бо у них з'являться кошти, конституційно закріплені за ними. У соціально-економічному розвитку, почнуть утворювати робочі місця» [2].

Варто зазначити й таке, що економічно-господарська доцільність завше була у нас на останньому місці й істотно програвала регіонально-містечковій ментальності. Саме тому так довго відкладались ідеї реформування громіздкої та неефективної системи управління державою. Спротив збоку окремих місцевих олігархів, чиновників, службовців має місце й досі. Та зміни до Конституції отримали знак якості з Венеціанської комісії, найавторитетнішої правової структури Європи. Взагалі, в Європі ідеї місцевої демократії є пріоритетними досі. У цьому контексті для України особливо показовим є досвід децентралізації у

Франції – унітарній державі, співставній з нашою не лише за масштабами територій, а й за розмаїттям її регіонів. Приміром, агломерація Агно (департамент Нижній Рейн) з 1 січня 2017 р. об'єднує 3 спільноти муніципалітетів, налічуватиме 36 комун з населенням понад 95.000 і перебере на себе частину її повноважень [3]. Серед цих: питання економічного розвитку територій, підтримка підприємництва, функціонування громадського транспорту, стратегічне територіальне планування вирішення житлових питань, захист довкілля, проблема соціального забезпечення, утилізація побутових відходів, тощо. Цей досвід варто вивчати і поширювати в Україні.

В цьому аспекті окремі області та райони України досягли помітних результатів. Так, на Тернопільщині створено впродовж двох років 26 об'єднаних територіальних громад, а до кінця 2016 р. планується створити ще одинадцять – це найбільше в Україні. Тут значна частина коштів, які колись перераховувалися до державного бюджету, нині залишається на місцях. У наслідок зміни обсяг коштів зріс у 2,6 рази щодо 2015 р. І склав 222 млн. гривень [4].

На Полтавщині вже створено 14 об'єднаних територіальних громад, до складу яких увійшли 50 місцевих рад та 198 населених пунктів, в яких проживає 98 тис. осіб. Процес об'єднання триває і до кінця нинішнього року має з'явитися ще 9 об'єднаних громад [5].

Завдяки фінансовій децентралізації надходження до загального фонду місцевих бюджетів збільшилося майже на 40 процентів. Зокрема у Херсоні тільки в 2015 р. загальний бюджет поповнився на понад 61 млн. гривень, у Вінниці – на 219 млн., у Ковелі (Волинська область) – на 28,7 млн. гривень [6].

Фінансова децентралізація і передача повноважень від державних органів до місцевого самоврядування сприятиме оживленню вирішення соціально-економічних проблем сільської місцевості. Така кількість населених пунктів, в яких відсутні будь-які суб'єкти господарської діяльності, становила третину від загальної їх кількості. У 6,7 тисячі сільських населених пунктах з числом жителів 2,2 млн. осіб відсутні дороги з твердим покриттям. 12,5 тисяч сільських населених пунктів мають неосвітлені вулиці. В останні 10 років на 11,7% скоротилася кількість діючих шкіл, втричі – сільських лікарень. Подібні тенденції «виживають» з сільських територій малий та середній бізнес, зменшують обсяг послуг [7].

Враховуючи викладене, зазначимо, політична децентралізація на регіональному рівні має бути спрямована на посилення спроможності об'єднаних територіальних громад і має бути найбільш прийнятним кроком у нинішніх соціально-економічних умовах. Децентралізація має на меті підвищення якості життя людини за рахунок створення умов для сталого розвитку територіальних громад, як самостійних, достатніх, дієдатних соціальних спільнот, члени яких матимуть можливість ефективно захищати власні права та інтереси шляхом участі у вирішенні питань місцевого значення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Голос України. – 2016. – 10 грудня.
2. Голос України. – 2015. – 26 червня.
3. Голос України. – 2016. – 29 жовтня.
4. Голос України. – 2016. – 8 листопада.
5. Голос України. – 2016. – 27 жовтня.

6. Голос України. – 2015. – 10 вересня.
7. Голос України. – 2016. – 27 травня.
8. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157 – VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015 – № 13 – Ст. 91

Бучинська Анна Йосипівна
кандидат юридичних наук, доцент
Житомирський національний агроекологічний університет

Конституційні гарантії самостійності місцевого самоврядування в Україні та Польщі

Про роль, яку місцеве самоврядування відіграє в організації і діяльності держави та суспільства, свідчить факт віднесення його до засад конституційного ладу, підтвердженням цього є ст. 5 Конституції України [1]. Такий підхід, цілком узгоджується з положеннями Європейської Хартії місцевого самоврядування, в ст. 2 якої проголошується: «Принцип місцевого самоврядування повинен бути визнаний у законодавстві країни і, по можливості, у конституції країни» [2, с. 2].

В світлі вищезазначеної конституційної норми, не менш важливого значення набуває ст. 7 Конституції України, згідно якої місцеве самоврядування в Україні визнається і гарантується [1].

Як зазначає О. В. Прієшкіна, основним у місцевому самоврядуванні є самостійність, яка дозволяє органам місцевого самоврядування мати певну компетенцію, що належить тільки їм, вони вільні в реалізації своїх повноважень і несуть відповідальність за реалізацію своїх повноважень [3, с. 61]. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає самостійність місцевого самоврядування через призму принципу правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених цим та іншими законами [4, с. 4].

Під гарантіями місцевого самоврядування, в науковій літературі, необхідно розуміти комплекс заходів, за допомогою яких забезпечується реальне здійснення місцевого самоврядування територіальними громадами та органами місцевого самоврядування, а також захист права на місцеве самоврядування. Українські науковці, систему гарантій місцевого самоврядування, поділяють на загальні, обумовлені особливостями соціально-політичного ладу, ступенем розвитку економіки, духовної сфери; конституційні, визначені Конституцією і присвячені безпосередньо принципам організації місцевого самоврядування; організаційно-правові, які забезпечують організаційну і правову автономію територіальних громад та органів місцевого самоврядування; фінансово-економічні, спрямовані на дотримання фінансової й економічної самостійності місцевого самоврядування; міжнародно-правові, декларовані в міжнародно-правових актах [5, с. 110].

Аналіз українських конституційних норм, дозволяє виділити наступні гарантії самостійності місцевого самоврядування. По-перше, відповідно до ст. 140 Конституції України територіальні громади, які є первинним суб'єктом місцевого самоврядування, наділені правом самостійно або через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, вирішувати